

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM

ม.จ. สุภัทรวที ศิริกุล

องค์การหรือสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติมีชื่อย่อว่า ICOM ซึ่งย่อมาจากคำว่า International Council of Museums สภาฯ นักปราชญ์นานาชาติเห็นพ้องกันว่า การพิพิธภัณฑ์ของโลกย่อมเป็นผู้ปกครองและผูกพันมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติไว้ จึงได้รวมกันตั้งสถานขึ้นเพื่อจะเห็นพิพิธภัณฑ์เป็นกำลังและบัญญัติความร่วมมือของ Unesco สำหรับวางรากฐานสันติภาพอันถาวรของโลก

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM นี้ มีประวัติย่อ ๆ ดังนี้ คือ เป็นสภาฯ ประกอบขึ้นด้วยสมาชิกจากชนชาติต่าง ๆ หลายชาติ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ มีการประชุมครั้งแรกที่พิพิธภัณฑ์ Louver ณ กรุงปารีส ตั้งแต่วันที่ ๖-๒๐ พฤศจิกายน รวม ๕ วัน มีนักปราชญ์ชาติต่าง ๆ เข้าประชุมร่วมกัน ๓๔ ชาติ นายฮอนเซ เจแฮมลิน แห่งพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เมืองบัพฟาโต ประเทศสหรัฐได้รับเลือกเป็นนายกกรรมการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยกรรมการอื่น ๆ อีก ๓๔ นาย คือ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ๓ อุปนายก ๓ เทรียนิก ๓ เลขาธิการแผนกได้ตอบ ๓ เลขาธิการแผนกบันทึก ๓ และมีกรรมการอีก ๖ กับที่ปรึกษา ๓ ซึ่งคัดเลือกจาก

กรรมการสภาแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก รวมเป็น ๓๕ นาย มีสำนักงานใหญ่ตั้งประจำที่ Unesco House, 2 Place de Fontenoy Paris 7^e ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส คณะกรรมการบริหารจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๓ ปี หรือจนกระทั่งได้มีการเลือกคนใหม่เข้ามาแทนที่ เนื่องจากสภา ICOM นี้ ประเทศที่เป็นสมาชิกต้องมีสภาของตน ๆ อีกสภาหนึ่งคือ กรรมการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ หรือ National Council of Museums เรียกว่า NCOM กรรมการคณะนี้ประกอบด้วยสมาชิกของชาตินั้น ๆ เป็นกรรมการไม่เกิน ๓๕ นาย ประธานกรรมการแห่งชาติจะเสนอรายชื่อกรรมการไปยังสภา ICOM เพื่อเขาเป็นสมาชิก โดยเสียค่าบำรุงปีละ ๔ เหรียญอเมริกัน หรือ ๑ ปอนด์สเตอร์ลิง นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการที่ปรึกษาของ ICOM คณะกรรมการที่ปรึกษานี้ประกอบด้วยประธานกรรมการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติทุกชาติ กรรมการคณะนี้จะเป็นผู้เลือกกรรมการฝ่ายบริหารของ ICOM ซึ่งทุก ๓ ปีถึงคราวเปลี่ยน

ICOM เป็นองค์การฝ่ายวิชาการในแผนกพิพิธภัณฑ์ของ Unesco คช.แผนก

พิพิธภัณฑ์ของ Unesco นั้น ทำงานแค่ เฉพาะทางธุรกิจ ส่วนทางวิชาการ Unesco ต้องอาศัยสภา ICOM ทำ เช่นวารสาร Museum อันเป็นวารสารราย ๔ เดือนซึ่ง Unesco เป็นผู้พิมพ์ สภา ICOM เป็น ผู้ทาทางต้น สภาเมื่อตั้งใหม่ ๆ มีการ เปลี่ยนกรรมการบริหารและการประชุม ใหญ่ทุก ๒ ปี แต่เดิมนเปลี่ยนเป็นทุก ๓ ปี แล้ว เพราะทุก ๒ ปีกระชั้นเกินไป พวก ภาคนักวิชาการของพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ เตรียมตัว ไม่ค่อยจะทัน

ICOM มีกติกา (Constitution) และ บทบัญญัติ (By Law) วางไว้เป็นแนวทาง บัญญัติมากมายหลายมาตรา มีสาระสำคัญ คือเพื่อส่งเสริมและแลกเปลี่ยนความรู้ทาง วัฒนธรรมระหว่างประเทศด้วยวิธีต่าง ๆ คือ

- ก. ประเทศคือประเทศให้ยืมวัตถุที่ แสดงในพิพิธภัณฑ์แก่กันและกัน
- ข. ให้ยืม ให้ขาด หรือแลกเปลี่ยน วารสารของพิพิธภัณฑ์เท่าที่กฎหมายจะ อนุญาตให้ได้
- ค. แลกเปลี่ยนเจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ ระหว่างชาติ
- ง. ส่งอาจารย์ไปสอนยังต่างประเทศ และอบรมเจ้าพนักงานที่เลือกเห็นตัวกันแล้ว
- จ. ให้ความสะดวกในการเดินทางเข้า ออกประเทศแก่เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ และ ในการส่งวัตถุของพิพิธภัณฑ์ เช่น ศิลปวัตถุ

และของอื่น ๆ ที่เอาไปเที่ยวแสดง หรือ วารสาร

ฉ. ส่งเสริมและให้ความปลอดภัยแก่ กิจการและวัตถุสภาพแก่พิพิธภัณฑ์โดยทั่ว ไป รวมทั้งส่วนความร่วมมือด้านการ ศึกษาของพิพิธภัณฑ์อีกด้วย ฯลฯ

ในกติกาว่า พิพิธภัณฑ์ หมายถึง พิพิธภัณฑ์ทั้งหมดที่เปิดให้ประชาชนชม อาทิ เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลป์ พิพิธภัณฑ์เทคนิค พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ ประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์โบราณคดี กับ ทั้งส่วนตัว ส่วนพิเศษศาสตร์ และส่วน ธรรมชาติ แต่ไม่รวมถึงห้องสมุด เว้นไว้ แต่จำพวกห้องสมุดได้ ให้ประชาชนชม อยู่เสมอไป (เช่นห้องสมุดวิจิตรของ เรา) นี่เป็นใจความย่อ ๆ ของกติกาของ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติบางมาตรา

ICOM ตั้งแต่ตั้งมาได้มีการประชุม หลายคราว คือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ประชุม เป็นครั้งแรกที่เมืองเม็กซิโกซิต ประเทศ เม็กซิโก ครั้นประเทศไทยยังไม่ได้ตั้ง กรรมการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ และยังไม่ได้ เป็นสมาชิก ถึงเดือนตุลาคมรัฐบาลไทย จึงได้ตั้งกรรมการแห่งชาติขึ้น และได้เข้า เป็นสมาชิกของสภา ICOM ตั้งแต่ต้นปี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้มีการประชุมใหญ่ ครั้งแรกที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส กรรมการแห่งชาติของเราได้ไปร่วมประชุม ด้วย ๔ ท่าน พ.ศ. ๒๔๙๓ มีการประชุมใหญ่

ครั้งที่ ๒ ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
 ครั้งประเทศไทยได้ส่งผู้สังเกตการณ์ไปเข้า
 ประชุมด้วยผู้หนึ่ง พ.ศ. ๒๔๘๖ มีการ
 ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ ที่เมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก
 และแบกะโม ที่ประเทศอิตาลี คราวนี้
 กรรมการแห่งชาติของเราไปร่วมประชุม
 ด้วย ๔ ท่าน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้มีการ
 ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๔ ที่เมืองซูริก ประเทศ
 สวิตเซอร์แลนด์ ครั้งกรรมการแห่งชาติ
 ของไทยไม่ได้ไปร่วมประชุมด้วย เพราะ
 ไม่ได้งบประมาณ ในครั้งที่ ๕ มีการประชุม

ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อ
 พ.ศ. ๒๕๐๒ กรรมการแห่งชาติของไทย
 ก็ไม่ได้ไปร่วมประชุมเช่นเดียวกัน เพราะ
 ขาดงบประมาณ

นายเจ แฮมดิน เป็นนายกสภา ICOM
 มาตั้งแต่มาจนถึง พ.ศ. ๒๔๘๖ นายยอชัว
 ชาลส์ ผู้อำนวยการสรรพพิพิธภัณฑสถาน
 ประเทศฝรั่งเศสได้รับเลือกเป็นนายกต่อมา
 และขอให้นายเจ แฮมดิน เป็นนายกผู้ก่อตั้ง
 ต่อไป เพื่อเป็นเกียรติยศแก่สถาบัน

ส่วนกรรมการแห่งชาติของเราในเวลา
 นั้น ๓๔ ท่าน คือ

๑. นายชนิต ชัยุโพธิ์	ประธานกรรมการ
๒. พระยาอนุমানราชชน	กรรมการ
๓. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร	„
๔. หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่	„
๕. พลโท พระยาศรีวิธานนิเทศ	„
๖. หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์	„
๗. นายศรี อมาตยกุล	„
๘. นายกลั่น ต้วตพันธ์ุ	„
๙. นายวิชา เศรษฐบุตร์	„
๑๐. นายแพทย์สุด แสงวิเชียร	„
๑๑. นายแพทย์บุญส่ง เตชะนุถ	„
๑๒. นายสิงห์โต ปุกหุค	„
๑๓. หม่อมเจ้าสุภัทรีศรี ศิริกุล	กรรมการและเลขานุการ
๑๔. นายชิน อยุติ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ในเวลานี้มีประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกกว่า ๕๐ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วยการประชุมของ ICOM ทุก ๆ ครั้งจะเป็นการรายงานกิจการพิพชรภณแห่งประเทศของตน ๆ ว่าใครได้ทำอะไรก้าวหน้าไปบ้าง หรือได้ค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การพิพชรภณ กิจการเกี่ยวแก่การพิพชรภณเหล่านี้ ประเทศต่าง ๆ ที่ไปเข้าประชุมส่วนมากเป็นพวกภณคาริกจะนำบทความไปอ่านกัน เมื่ออ่านแล้วก็ถกเถียงกัน พูดคุยกันแล้วก็ออกรายงานกิจการของตนให้ประเทศที่เป็นสมาชิกทราบ เพื่อรับรู้ว่าการใดบริหารกิจการพิพชรภณไปได้เพียงใด ทั้งในการรักษาและในการเผยแพร่

การประชุมแต่ละครั้งอาจได้แบ่งเป็นแผนกต่าง ๆ เช่น

๑. แผนกพิพชรภณทฤษฎาคาสตร์และเทคนิค
๒. แผนกพิพชรภณธรรมชาติวิทยา
๓. แผนกพิพชรภณชาติวงศ์วรรณา
๔. แผนกพิพชรภณโบราณคดี
๕. แผนกพิพชรภณประวัติศาสตร์
๖. แผนกพิพชรภณศิลปะและศิลปะประยุกต์

๗. แผนกพิพชรภณยูวชน
ผู้แทนประเทศใดจะเข้าประชุมในแผนกใดที่ตรงกับวิชาและกิจการของตนก็ได้ตาม

ใจเลือก เมื่อประชุมแผนกเสร็จแล้ว ถ้าเป็นเรื่องสำคัญก็มักจะมาพบในการประชุมใหญ่อีกครั้ง ๑ ประเทศที่มพิพชรภณมากประเภทเขาจึงมีผู้แทนไปเข้าประชุมหลาย ๆ คน บางประเทศคง ๓๐ กว่าคนก็มี มติหลังการประชุมก็มีทุก ๆ ครั้ง บางข้อให้สมาชิกไปเสนอแก่ประเทศของตนให้จัดทำต่อไป

ความมุ่งหมายของสภา ICOM ก็เพื่อให้ชาติต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกได้ทราบกิจการในเรื่องรักษามรดกทางวัฒนธรรมของกันและกัน ซึ่งพิพชรภณแต่ละชาติเป็นผู้พิทักษรักษา และเมื่อทุกชาติเห็นความสำคัญในเรื่องวัฒนธรรมเท่า ๆ กันแล้ว ก็มักจะรักใคร่นับถือกัน

นายแฮมดิน ผู้ก่อตั้งสภา ICOM ขึ้นดำรงได้กล่าวว่า "กติกาสภาของ Unesco กล่าวว่าการ รบพุ่งย่อมเกิดขึ้นจากความคิดของมนุษย์ เพราะฉะนั้น การป้องกันเพื่อให้มรดกภาพก็จะต้องสร้างขึ้นด้วยความคิดของมนุษย์ด้วยกัน

มนุษย์เราไม่รู้จักขยาดขยาดของกันและกันและความไม่รู้จักกันนั้นได้เป็นเหตุตลอดมาแต่ปฐมปราวแห่งความสงสัยและไม่เข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างบรรดาชนทั้งหลายในโลก ความระแวงซึ่งกันและกันเองได้กลายเป็นสงครามเกิดขึ้น ๆ ๓ ๆ

พิพิธภัณฑ์หลายในโลกลงท่านยอมตง
 ธิเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน โดยวิธีแสดง
 ดึงของเหล่านั้น และโดยวิธีฝึกคนทุกวัยให้
 รุจกคุณค่าแห่งการพิพิธภัณฑิ ณะนั้น จึงม
 หน้าที่สำคัญในสมัยภายหลังสงคราม ทงน
 เพื่อจะฝึกปวงชนให้รู้จักเข้าใจและช่วยเหลือ
 ชงกันและกันทั่วโลก เพื่อให้สำเร็จดังกล่าว
 ะนี้ เราจะต้องช่วยให้งานเดินไปในประการ
 ต่างๆ อาทิ เช่นการนำของไปแสดงใน
 นานาประเทศประการหนึ่ง การแสดง
 ปาฐกถาว่าด้วยพิพิธภัณฑิประการหนึ่ง
 การแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างพิพิธภัณฑิ
 แต่ละชาติประการหนึ่ง การแลกเปลี่ยน
 เจ้าหน้าทพิพิธภัณฑิ โดยให้ทุนดงานหรือทุน
 ศึกษาประการหนึ่ง ทงนี้เราจะต้องมุ่ง
 แสดงให้ประชาชนได้ทราบฐานะเดิมของ
 ชาติที่เป็นเจ้าของพิพิธภัณฑินั้น ๆ ในทาง
 วัฒนธรรม ในทางขนบธรรมเนียม และ
 ในทางแห่งความเป็นอยู่ในปัจจุบันด้วย เพื่อ
 ให้เห็นชัดว่าประชาชนแต่ละชาติได้พยายาม
 ส่งเสริมวัฒนธรรมหรือแก่อุปสรรคในการ
 ที่จะส่งเสริมหนด้วยวิธีใด การแสดงตงน
 ย่อมทำให้เราเข้าใจในปัญหาของชาติ ใน
 การพิจารณาเปรียบเทียบกับปัญหาของเรา

เอง และเมื่อบังเกิดความเข้าใจซึ่งกันและ
 กันตงนแล้ว ก็ย่อมจะบังเกิดความปรารถนา
 ที่จะช่วยซึ่งกันและกันระหว่างประเทศนั้น
 ันได้ ด้วยหลักการดังกล่าวมานี้แหละเรา
 ICOM จึงสามารถสร้าง โครงการแห่ง
 ศึกษาด้านพิพิธภัณฑิได้”

ส่วนกิจการของคณะกรรมการพิพิธ
 ภัณฑิแห่งชาติ หรือ NCOM ของไทยนั้น
 นอกจากส่งผู้แทนไปประชุมร่วมกับ ICOM
 แล้ว ก็มีการนำหนังสือมคคเทศกพิพิธภัณฑิ
 แห่งชาติภาษาอังกฤษ หนังสือวัฒนธรรม
 ว่าด้วยพระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ ในประเทศ
 ไทยภาษาอังกฤษ และแผนที่ประเทศไทย
 แสดงที่ตั้ง โบราณวัตถุสถานพร้อมด้วยสมค
 คำอธิบายไปแจกจ่ายในการประชุมเพื่อเป็น
 การเผยแพร่พิพิธภัณฑิสถานแห่งชาติและ
 ศิลปของไทยด้วย ตลอดจนได้เคยเสนอให้
 จัดพิพิธภัณฑิทางธรรมชาติวิทยา พิพิธ
 ภัณฑิโลกภัณฑิ และการขยายพิพิธภัณฑิ
 สถานแห่งชาติให้เหมาะสมไปแก่รัฐบาล
 และเสนอรัฐบาลเรื่องการคุ้มครองสิ่งของ
 ทางวัฒนธรรมในระหว่างสงคราม ซึ่ง
 รัฐบาลก็ได้ลงนามในสัญญากับนานาประ
 เทศไปแล้ว.